Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

16. aprill 2015 *

Eelotsusetaotlus — Määrus (EÜ) nr 1346/2000 — Artiklid 4 ja 13 — Maksejõuetusmenetlus — Makse, mis tehti pärast maksejõuetusmenetluse algatamist enne seda kuupäeva toimunud arestimise alusel — Tagasivõitmise hagi võlausaldajate huve kahjustava toimingu peale — Aegumistähtajad, tagasivõitmise hagi esitamise tähtajad ja õigust lõpetavad tähtajad — Tagasivõitmise hagi vorminõuded — Kohaldatav õigus

Kohtuasjas C-557/13,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Bundesgerichtshof'i (Saksamaa) 10. oktoobri 2013. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis jõudis Euroopa Kohtusse 29. oktoobril 2013, menetluses

Hermann Lutz

versus

Elke Bäuerle, ECZ Autohandel GmbH pankrotihaldur,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president A. Tizzano, kohtunikud S. Rodin, A. Borg Barthet, E. Levits ja M. Berger (ettekandja),

kohtujurist: M. Szpunar,

kohtusekretär: ametnik L. Carrasco Marco,

arvestades kirjalikus menetluses ja 18. septembri 2014. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

— H. Lutz, esindaja: *Rechtsanwalt* C. Brändle,

— E. Bäuerle, ECZ Autohandel GmbH pankrotihaldur, esindaja: *Rechtsanwalt* W. Nassall,

— Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze, J. Kemper ja D. Kuon,

— Kreeka valitsus, esindajad: G. Skiani ja M. Germani,

— Hispaania valitsus, esindaja: M. García-Valdecasas Dorrego,

— Portugali valitsus, esindajad: L. Inez Fernandes ja F. de Figueiroa Quelhas,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

— Euroopa Komisjon, esindaja: M. Wilderspin,

olles 27. novembri 2014. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab nõukogu 29. mai 2000. aasta määruse (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta (EÜT L 160, lk 1; ELT eriväljaanne 19/01, lk 191) artikli 4 lõike 2 punkti m ja artikli 13 tõlgendamist.

2 Taotlus on esitatud kohtuasjas, mille pooled on Austrias elav H. Lutz ja E. Bäuerle, kellest viimane tegutseb pankrotihaldurina Saksamaal algatatud maksejõuetusmenetluses, ning mis seoses tagasivõitmise hagiga puudutab ECZ Autohandel GmbH (edaspidi „võlgnikust äriühing") vara.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Määruse nr 1346/2000 põhjendustes 23–25 on ette nähtud:

„(23) Käesolevas määruses tuleks selle reguleerimisalasse kuuluvates küsimustes sätestada ühtsed kollisiooninormid, mis käesoleva määruse reguleerimisalas asendavad eri riikides kehtivaid rahvusvahelise eraõiguse sätteid. Kui ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse selle liikmesriigi seadusi, kus menetlus on algatatud (*lex concursus*). Kollisiooninorm peaks kehtima nii põhimaksejõuetusmenetluse kui ka kohalike menetluste suhtes; *lex concursus* määrab kindlaks kõik maksejõuetusmenetluste protsessuaalsed ja materiaalsed mõjud asjaomastele isikutele ja õigussuhetele. Selle alusel määratakse kindlaks ka maksejõuetusmenetluste algatamise, läbiviimise ja lõpetamise tingimused.

(24) Selliste maksejõuetusmenetluste automaatne tunnustamine, mille suhtes üldjuhul kohaldatakse selle riigi seadusi, kus menetlus on algatatud, võib olla vastuolus normidega, mille kohaselt tehakse tehinguid teistes liikmesriikides. Tehingute kindluse ja õiguspäraste ootuste kaitsmiseks teistes liikmesriikides peale selle, kus menetlus on algatatud, tuleks üldreeglist ette näha mitu erandit.

(25) Selle riigi seadusest, kus menetlus on algatatud, on eelkõige vaja kõrvale kalduda asjaõiguste puhul, sest neil on krediidi andmisel eriti suur tähtsus. Üldjuhul tuleks asjaõiguse alus, kehtivus ja ulatus kindlaks määrata vastavalt asukohamaa õigusele (*lex situs*) ja seda ei tohiks mõjutada maksejõuetusmenetluse algatamine. Seetõttu peaks asjaõiguse omanikul olema võimalik jätkuvalt nõuda oma õigust väärtpaberitagatise eraldamisele. […]"

4 Määruse nr 1346/2000 artiklis 4 on sätestatud:

„1. Kui käesolevas määruses ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse maksejõuetusmenetluse ja selle mõjude suhtes selle liikmesriigi seadust, kelle territooriumil menetlus on algatatud, edaspidi „menetluse algatanud riik".

2. Menetluse algatanud riigi seadustes sätestatakse menetluste algatamise, läbiviimise ja lõpetamise tingimused. Tingimustes määratakse eelkõige kindlaks:

[…]

f) maksejõuetusmenetluse mõjud konkreetsete võlausaldajate algatatud menetlustele, välja arvatud pooleliolevad kohtuasjad;

[…]

m) eeskirjad, mis käsitlevad kõiki võlausaldajaid kahjustavate õigustoimingute tühiseks tunnistamise korda.”

5 Määruse nr 1346/2000 artiklis 5 on ette nähtud:

„1. Maksejõuetusmenetluse algatamine ei mõjuta võlausaldajatele või kolmandatele isikutele kuuluvaid asjaõigusi, mis on seotud võlgnikule kuuluva materiaalse, immateriaalse, kinnis- või vallasvaraga, mis asub menetluse algatamise ajal teise liikmesriigi territooriumil, olenemata sellest, kas tegemist on konkreetse varaga või kindlaksmääramata vara kogumiga, mis võib aja jooksul muutuda.

2. Lõikes 1 osutatud õigused tähendavad eelkõige järgmist:

a) õigus likvideerida või lasta likvideerida varasid ning rahuldada nõudeid kõnealuste varade likvideerimisest saadavast tulust või sissetulekust, eelkõige kinnipidamisõiguse või hüpoteegi kaudu;

b) ainuõigus nõude rahuldamiseks, eelkõige õigus, mis on tagatud kinnipidamisõigusega või nõude tagatisena loovutamisega;

[…]

4. Lõige 1 ei välista meetmeid, mida võetakse seoses õigustoimingute tühiseks tunnistamisega vastavalt artikli 4 lõike 2 punktile m.”

6 Määruse nr 1346/2000 artiklis 13 on sätestatud:

„Artikli 4 lõike 2 punkti m ei kohaldata juhul, kui kõiki võlausaldajaid kahjustanud tegevusest kasu saanud isik tõendab, et:

— kõnealuse tegevuse suhtes kohaldatakse menetlust algatava riigi seaduse asemel mõne teise liikmesriigi seadust, ning

— kõnealuse seaduse alusel ei ole võimalik tema tegevust mingil viisil vaidlustada.”

7 Määruse nr 1346/2000 artikli 20 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Vastavalt artiklitele 5 ja 7 peab võlausaldaja, kes pärast artikli 3 lõikes 1 osutatud menetluse algatamist on saanud mis tahes viisil, kuid eelkõige sundtäitmise kaudu osalise või täieliku rahulduse oma nõudele, mis on seotud võlgnikule kuuluva teise liikmesriigi territooriumil asuva varaga, tagastama omandatud vara likvideerijale.”

8 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määruse (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma I”) (ELT L 177, lk 6; edaspidi „Rooma I määrus”) artikli 12 lõikes 1 on sätestatud:

„Käesoleva määruse alusel lepingu suhtes kohaldatav õigus reguleerib eelkõige

[…]

d) kohustuste lõppemise mitmesuguseid viise ning aegumisest ja tähtaja möödumisest tulenevat õiguste kaotamist;

[…]”

Saksa õigus

9 5. oktoobri 1994. aasta Insolvenzordnung’i (pankrotiseadus; *BGBl*. 1994 I, lk 2866) põhikohtuasjas kohaldatavas redaktsioonis (edaspidi „InsO”) §-s 88 on ette nähtud:

„Kui maksejõuetu isiku võlausaldaja on pankrotiavalduse esitamisele eelneva kuu jooksul või pärast selle esitamist saanud sundtäitmise abil tagatise võlgniku vara arvelt, mis on osa pankrotivarast, muudab menetluse algatamine selle tagatise tulemusetuks.”

Austria õigus

10 Insolvenzordnung’i (pankrotiseadus; *RGBl*. 337/1914) põhikohtuasjas kohaldatavas redaktsioonis (edaspidi „IO”) § 43 lõigetes 1 ja 2 on sätestatud:

„(1) Vaidlustamine toimub kohtule esitatava hagiga […].

(2) Tagasivõitmise hagi tuleb esitada ühe aasta jooksul alates maksejõuetusmenetluse algatamisest, selle tähtaja möödumisel seda õigust enam ei ole. […]”

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

11 Saksa äriühing ECZ GmbH asus põhikohtuasja asjaolude asetleidmise ajal Tettnang’is (Saksamaa). Ta tegeles sõidukite müügiga. Austria turul tegutsemiseks kasutas ta Bregenz’is (Austria) asuvat tütarettevõtjat, mis käesolevas asjas on võlgnikust äriühing. H. Lutz ostis äriühingult sõiduki, kuid kuna kõnealust sõidukit talle ei tarnitud, esitas ta Bezirksgericht Bregenz’ile (Bregenzi ringkonnakohus) hagi, milles palus äriühingule tasutud ostuhinna tagastada. Bezirksgericht Bregenz tegi 17. märtsil 2008 otsuse, millega andis välja sama äriühingu suhtes täitmisele pööratava maksekäsu summas 9566 eurot, millele lisandub intress.

12 Võlgnikust äriühing palus 13. aprillil 2008 Amtsgericht Ravensburgil (Ravensburgi esimese astme kohus, Saksamaa) algatada võlgniku maksejõuetusmenetlus.

13 Kuna Bezirksgericht Bregenz andis 20. mail 2008 loa sundkorras täita 17. märtsi 2008. aasta maksekäsu otsus, arestiti kolm arvelduskontot, mis võlgnikust äriühingul olid Austria krediidiasutuses. Pank sai arestimisakti kätte 23. mail 2008.

14 Amtsgericht Ravensburg algatas 4. augustil 2008 võlgnikust äriühingu suhtes maksejõuetusmenetluse.

15 Pank, kus olid arestitud võlgnikust äriühingu arvelduskontod, kandis 17. märtsil 2009 H. Lutzile 11 778,48 euro suuruse summa. Enne seda kuupäeva oli toona ametis olnud pankrotihaldur 10. märtsi 2009. aasta kirjaga pangale teatanud, et ta jätab endale õiguse maksejõuetusmenetluses nõuda võlausaldajatele tehtud maksete kehtetuks tunnistamist vara tagasivõitmise korras.

16 Toonane pankrotihaldur teatas 3. juuni 2009. aasta kirjas H. Lutzile, et ta tagasivõitmise korras vaidlustab sundtäitmise, milleks Bezirksgericht Bregenz andis 20. mail 2008 loa, ning 17. märtsi 2009. aasta makse. E. Bäuerle kui võlgnikust äriühingu pankrotihaldur esitas 23. oktoobril 2009 H. Lutzi vastu tagasivõitmise hagi, nõudes viimasele 17. märtsil 2009 tasutud summa tagastamist pankrotivarasse.

17 Landgericht Ravensburg (Ravensburgi piirkondlik kohus) rahuldas E. Bäuerle esitatud hagi. H. Lutz esitas Landgericht Ravensburgi otsuse peale apellatsioonkaebuse, kuid see jäeti rahuldamata. Asjaomane isik esitas Bundesgerichtshof'ile (föderaalkohus) kassatsioonkaebuse, milles ta jäi oma nõuete juurde, paludes jätta hagi rahuldamata.

18 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et see, kas kaebus tuleb rahuldada, sõltub määruse nr 1346/2000 artikli 13 tõlgendusest, eeldusel et see säte on põhikohtuasja asjaoludel kohaldatav. Määruse artikli 4 lõike 2 punktis m on nimelt ette nähtud, et eeskirjad, mis käsitlevad kõiki võlausaldajaid kahjustavate õigustoimingute tühiseks tunnistamise korda, sätestatakse maksejõuetusmenetluse algatanud liikmesriigi seadustes (edaspidi „*lex fori concursus*"). Selle sätte kohaldamine on siiski määruse artikliga 13 välistatud juhul, kui kõiki võlausaldajaid kahjustanud tegevusest kasu saanud isik tõendab, et kõnealuse tegevuse suhtes kohaldatakse menetluse algatanud riigi seaduse asemel mõne teise liikmesriigi seadust, ning kõnealuse seaduse alusel ei ole võimalik tema tegevust mingil viisil vaidlustada.

19 Selles osas märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et tulenevalt kohaldatavast *lex fori concursus*'est, milleks käesoleval juhul on InsO § 88, on põhikohtuasjas võlgnikust äriühingu arvelduskontode arestimise õigus kaotanud kehtivuse nimetatud äriühingu maksejõuetusmenetluse algatamise kuupäeval, kuna arestimine kiideti heaks ja seda kohaldati pärast maksejõuetusmenetluse algatamise avalduse esitamist. Kehtetu on järelikult ka pärast seda arvelduskontodelt arestitud summa ülekandmine.

20 Eelotsusetaotluse esitanud kohus lisab, et H. Lutz väidab määruse nr 1346/2000 artiklile 13 tuginedes, et põhikohtuasjas kõne all olevat makset ei saa enam vaidlustada ka sellele maksele kohaldatava õiguse, nimelt Austria õiguse alusel. Nimelt on IO § 43 lõikes 2 tagasivõitmise hagi esitamiseks ette nähtud õigust lõpetava tähtajana üks aasta alates maksejõuetusmenetluse algatamisest. Nimetatud tähtaega põhikohtuasjas aga ei järgitud.

21 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et Saksa õiguse kohaselt on tagasivõitmise hagi esitamise tähtaeg seevastu kolm aastat ning et põhikohtuasjas seda tähtaega järgiti.

22 Neil asjaoludel otsustas Bundesgerichtshof menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas määruse nr 1346/2000 artikkel 13 on kohaldatav juhul, kui enne maksejõuetusmenetluse algatamist arestitud summa maksti välja alles pärast maksejõuetusmenetluse algatamist ja pankrotihaldur on selle toimingu vaidlustanud?

2. Kas juhul, kui esimesele küsimusele tuleb vastata jaatavalt, hõlmab määruse nr 1346/2000 artikli 13 alusel esitatav vastuväide ka aegumistähtaegu, kehtetuks tunnistamise nõude esitamise tähtaegu ja õigust lõpetavaid tähtaegu, mille näeb ette õigus, mida vaidlustatud toimingu suhtes kohaldatakse?

3. Kas juhul, kui teisele küsimusele tuleb vastata jaatavalt, tuleb ka vorminõuded, mis on kohaldatavad kehtetuks tunnistamise nõude esitamisele määruse nr 1346/2000 artikli 13 tähenduses, määrata *lex causae* järgi või tuleb nende puhul aluseks võtta *lex fori concursus*?"

Eelotsuse küsimuste analüüs

Sissejuhatavad märkused

23 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimused puudutavad sisuliselt määruse nr 1346/2000 artikli 13 kohaldatavust maksele, mis pärast võlgniku maksejõuetusmenetluse algatamist tehti võlausaldajale arestipandiõiguse alusel, mis tekkis enne selle menetluse algatamist. Enne küsimustele vastamist tuleb tõdeda, et küsimused põhinevad siiski kahel eeldusel, mida on vajalik analüüsida.

24 Eelotsusetaotluse esitanud kohus tuletab nimelt meelde, et kuigi määruse nr 1346/2000 artikli 5 lõikes 1 on täpsustatud, et maksejõuetusmenetluse algatamine ei mõjuta võlausaldajale kuuluvat asjaõigust, mis on seotud võlgnikule kuuluva varaga, on määruse artikli 5 lõikes 4 täpsustatud, et „[l]õige 1 ei välista meetmeid, mida võetakse seoses õigustoimingute tühiseks tunnistamisega".

25 Niisiis eeldab eelotsusetaotluse esitanud kohus esiteks vaikimisi, et arvelduskontodel olevate vahendite suhtes antud arestipandi sundtäitmine kujutab endast „asjaõigust", mis on kaitstud määruse nr 1346/2000 artikli 5 lõike 1 alusel.

26 Teiseks leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et vastav kaitse on siiski määruse nr 1346/2000 artikli 5 lõike 4 alusel välistatud juhtudel ja vastavalt korrale, mis on ette nähtud *lex fori concursus*'ega. Seetõttu täpsustab kohus, et kuna arestipandiõigus põhikohtuasjas kõnealustele arvelduskontodel olevatele vahenditele tekkis alles pärast 13. aprillil 2008 esitatud avaldust algatada võlgnikust äriühingu maksejõuetusmenetlus, muutus arestipandiõigus InsO § 88 kohaselt alates nimetatud menetluse algatamisest 4. augustil 2008 kehtetuks, samuti kaotas kehtivuse ka äriühingu arvelduskontodel arestitud summa 17. märtsil 2009 tasumine H. Lutzile.

27 Mis puudutab arvelduskontodel olevatel vahenditel lasuva arestipandiõiguse kvalifitseerimist „asjaõiguseks", siis tuleb selles osas täpsustada, et määruse nr 1346/2000 artikli 5 lõikes 2 nimetatakse määruse artikli 5 lõikes 1 toodud „asjaõiguste" hulgas ainuõigust nõude rahuldamiseks. Lisaks, nagu ilmneb määruse põhjendusest 25, tuleks asjaõiguse alus, kehtivus ja ulatus üldjuhul kindlaks määrata vastavalt asukohamaa õigusele.

28 Seega ilmneb, et õigus, mis tuleneb põhikohtuasjas kõne all olevate arvelduskontode arestimisest, võib tõepoolest kujutada endast „asjaõigust" määruse nr 1346/2000 artikli 5 lõike 1 tähenduses tingimusel, et õigus on asjaomaste siseriiklike õigusnormide, käesoleval juhul Austria õiguse kohaselt erandlik, võrreldes võlgnikust äriühingu teiste võlausaldajatega, mida peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.

29 Lisaks, mis puudutab küsimust, kas õigus, mis tuleneb põhikohtuasjas kõne all olevate arvelduskontode arestimisest, eeldusel et see kujutab endast „asjaõigust" määruse nr 1346/2000 artikli 5 lõike 1 tähenduses, on automaatselt kehtetu võlgnikust äriühingu suhtes maksejõuetusmenetluse algatamise tõttu, siis on tõsi, et määruse artikli 5 lõike 4 kohaselt on võimalik määruse artikli 5 lõike 1 kohaldamisest kõrvale kalduda vaid juhul, kui võetakse „meede" seoses tühiseks tunnistamisega, nagu on viidatud määruse nr 1346/2000 artikli 4 lõike 2 punktis m.

30 Siiski, nagu on kohtujurist märkinud oma ettepaneku punktis 49, ei võimalda määruse nr 1346/2000 artikli 5 lõike 4 enamikus keeleversioonides leiduv viide „meetmetele", mis võetakse seoses tühiseks tunnistamisega, järeldada, et selle sätte kohaldamisala oleks piiratud kohtule esitatavate hagidega.

Kõnealust artiklit tuleb tõlgendada koostoimes määruse artikli 4 lõike 2 punktiga m, milles on üldiselt nimetatud „eeskirju, mis käsitlevad tühiseks tunnistamise korda", mitte ainult „meetmeid, mida võetakse seoses tühiseks tunnistamisega". Järelikult tuleb selleks, et kindlaks teha, kas toimingu tühiseks tunnistamine võib tuleneda kohtule esitatavast hagist, muust õigustoimingust või isegi seadusest, tugineda niisugusele *lex fori concursus*'ele, mis on määruse nr 1346/2000 artikli 4 lõike 2 punkti m kohaldamisel sobiv, et kindlaks määrata eeskirjad, mis käsitlevad õigustoimingute tühiseks tunnistamise korda.

31 Lõpuks tuleb lisada, et kuigi määruse nr 1346/2000 artikli 4 lõike 2 punktis m on ette nähtud, et *lex fori concursus*'ega määratakse kindlaks eeskirjad, mis käsitlevad kõiki võlausaldajaid kahjustavate õigustoimingute tühiseks tunnistamise korda, on määruse artikliga 13, millele viitab H. Lutz, tehtud sellest normist siiski erand, kuna artikliga 13 välistatakse määruse artikli 4 lõike 2 punkti m kohaldamine ning loetakse asjakohaseks pankrotihalduri poolt vaidlustatud toimingu suhtes kehtiv säte (edaspidi „*lex causae*"), kui teatud tingimused on täidetud. Seega tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimustele vastata viisil, mis viimasel võimaldaks ka kontrollida, kas InsO § 88 kohaldamine ja järelikult põhikohtuasjas kõne all olevate arvelduskontode arestimise automaatne kehtetus ei ole välistatud asjaolu tõttu, et määruse nr 1346/2000 artikli 13 kohaselt kuulub kohaldamisele Austria õigus.

Esimene küsimus

32 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitust, kas määruse nr 1346/2000 artiklit 13 tuleb tõlgendada nii, et see säte on kohaldatav juhul, kui enne maksejõuetusmenetluse algatamist arestitud rahasumma maksti välja alles pärast maksejõuetusmenetluse algatamist ja pankrotihaldur on selle toimingu vaidlustanud.

33 Selles osas tuleb kõigepealt meelde tuletada, et määruse nr 1346/2000 artikli 13 sõnastuses puudub piirang, millega kitsendatakse selle kohaldamisala kuupäeva alusel, mil asjaomane huve kahjustav toiming sooritatakse.

34 Siiski on määruse nr 1346/2000 artiklis 13 tehtud erand üldnormist, mis on sätestatud määruse nr 1346/2000 artikli 4 lõikes 1 ja mille alusel kohaldatakse maksejõuetusmenetluse ja selle mõjude suhtes *lex fori concursus*'t. Kõnealust erandit, mille eesmärk – nagu kinnitatakse määruse põhjenduses 24 – on kaitsta õiguspärast ootust ja tehingute kindlust teistes riikides peale selle, kus menetlus on algatatud, tuleb tõlgendada kitsendavalt ning erand ei või olla suurema ulatusega, kui on vajalik selle eesmärgi saavutamiseks.

35 Kui aga tõlgendada määruse nr 1346/2000 artiklit 13 nii, et see on kohaldatav ka pärast maksejõuetusmenetluse algatamist sooritatud toimingutele, siis läheks see kaugemale kui on vajalik selleks, et kaitsta õiguspärast ootust ja tehingute kindlust teistes riikides peale selle, kus menetlus on algatatud. Alates maksejõuetusmenetluse algatamisest on asjaomase võlgniku võlausaldajatel võimalik ette näha *lex fori concursus*'e kohaldamise tagajärgi õigussuhetele, mis neil on kõnealuse võlgnikuga. Järelikult, nagu kohtujurist õigesti märkis oma ettepaneku punktis 60, ei saa võlausaldajad üldjuhul nõuda tugevdatud kaitset.

36 Seega tuleb tõdeda, et määruse nr 1346/2000 artikkel 13 ei kuulu üldjuhul kohaldamisele toimingute suhtes, mis tehakse pärast maksejõuetusmenetluse algatamist.

37 Vaatamata eelmises punktis toodud järeldusele, tuleb märkida, et põhikohtuasjas viidatud tagasivõitmise hagi esemeks olev toiming – käesoleval juhul 17. märtsil 2009 H. Lutzile tehtud makse – võidi sooritada asjaõiguse, nimelt võlgnikust äriühingu arvelduskontodel lasuva arestipandi õiguse alusel. Kuna aga arestipandiõigus tekkis enne võlgnikust äriühingu maksejõuetusmenetluse algatamist, siis võis nimetatud toimingul määruse nr 1346/2000 sätete kohaselt olla eriline kaitse.

38 Nagu on märgitud määruse nr 1346/2000 põhjenduses 25, otsustas seadusandja *lex fori concursus*'est kõrvale kalduda asjaõiguste puhul, sest asjaõigustel on krediidi andmisel eriti suur tähtsus. Sama põhjenduse kohaselt peaks enne maksejõuetusmenetluse algatamist tekkinud asjaõiguse omanikul olema pärast selle menetluse algatamist võimalik jätkuvalt nõuda oma õigust väärtpaberitagatise eraldamisele.

39 Nimetatud eesmärgi saavutamiseks on määruse nr 1346/2000 artikli 5 lõikes 1 sätestatud, et maksejõuetusmenetluse algatamine „ei mõjuta" kõnealuse normi kohaldamisalasse kuuluvaid asjaõigusi. Ilmselgelt püütakse selle sättega muu hulgas võimaldada võlausaldajal tõhusalt isegi pärast maksejõuetusmenetluse algatamist teostada asjaõigust, mis on tekkinud enne vastava menetluse algatamist.

40 Selleks et võlausaldaja saaks tõhusalt teostada oma asjaõigust, peab aga võlausaldajal vältimatult olema pärast maksejõuetusmenetluse algatamist võimalik teostada nimetatud õigust põhimõtteliselt *lex causae* alusel. Määruse nr 1346/2000 artikli 5 eripära seisneb seega selles, et sättega püütakse kaitsta mitte üksnes enne maksejõuetusmenetluse algatamist sooritatud toimingud, vaid samuti ja eelkõige tehinguid, mis leiavad aset pärast menetluse algatamist. Selles osas tuleb lisada, et kuigi määruse artikli 20 lõikes 1 on ette nähtud, et võlausaldaja, kes pärast maksejõuetusmenetluse algatamist on saanud osalise või täieliku rahulduse oma nõudele, mis on seotud võlgnikule kuuluva ja muu kui menetluse algatanud riigi territooriumil asuva varaga, peab tagastama omandatud vara pankrotihaldurile, siis on samas sättes täpsustatud, et võlausaldajal on tagastamiskohustus üksnes „vastavalt" muu hulgas määruse artiklile 5. Seega ei ole määruse artikli 20 lõige 1 põhikohtuasjas asjakohane.

41 Järelikult, kuna määruse nr 1346/2000 artikkel 5 puudutab muu hulgas pärast maksejõuetusmenetluse algatamist sooritatud toiminguid, ei saa käesoleva kohtuotsuse punktides 33–36 toodud kaalutlusi, mille kohaselt ei ole määruse artikkel 13 üldjuhul kohaldatav pärast maksejõuetusmenetluse algatamist sooritatud toimingute suhtes, üle kanda olukorrale, kus võlausaldaja teostab määruse artikli 5 lõike 1 reguleerimisalasse kuuluvat asjaõigust.

42 Seega kuigi määruse nr 1346/2000 artikli 5 lõige 4 koostoimes artikli 4 lõike 2 punktiga m võimaldab esitada hagi, et tühiseks tunnistada toiming, mille eesmärk oli asjaõigust teostada pärast maksejõuetusmenetluse algatamist, tuleb neid sätteid määruse artikli 5 lõike 1 kasuliku mõju tagamiseks tõlgendada nii, et nende sätete kohaselt ei ole välistatud see, et võlausaldaja võib tugineda määruse artiklile 13, selleks et väita, et kõnealuse toimingu suhtes kohaldatakse menetluse algatanud riigi seaduse asemel mõne teise liikmesriigi seadust ning et kõnealuse seaduse alusel ei ole käesolevas asjas võimalik seda toimingut mingil viisil vaidlustada.

43 Neil asjaoludel tuleb esimesele küsimusele vastata, et määruse nr 1346/2000 artiklit 13 tuleb tõlgendada nii, et see säte on kohaldatav juhul, kui enne maksejõuetusmenetluse algatamist arestitud rahasumma maksti välja alles pärast maksejõuetusmenetluse algatamist ja pankrotihaldur on selle toimingu vaidlustanud.

Teine küsimus

44 Oma teise küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas määruse nr 1346/2000 artiklit 13 tuleb tõlgendada nii, et selle alusel esitatav vastuväide hõlmab ka aegumistähtaegu, kehtetuks tunnistamise nõude esitamise tähtaegu ja õigust lõpetavaid tähtaegu, mille näeb ette *lex causae*.

45 Selles osas tuleb esiteks meelde tuletada, et määruse nr 1346/2000 artiklis 13, millega viidatakse *lex causae*'le, ei eristata aegumistähtaegu, kehtetuks tunnistamise nõude esitamise tähtaegu ega õigust lõpetavaid tähtaegu.

46 Teiseks, kuigi on tõsi, et Rooma I määruse artikli 12 lõike 1 punktis d on ette nähtud, et aegumisest ja tähtaja möödumisest tulenevat õiguste kaotamist reguleerib „lepingu suhtes kohaldatav õigus”, tuleb tõdeda, et neid sätteid ei kohaldata määruse nr 1346/2000 artiklite 4 ja 13 reguleerimisalasse kuuluvate tühistamishagide suhtes. Viimati nimetatud artiklid on Rooma I määruse suhtes *lex specialis* ning neid tuleb tõlgendada määrusega nr 1346/2000 järgitavate eesmärkide valguses.

47 Seega, kuna määruse nr 1346/2000 artiklis 13 ei eristata materiaal- ja menetlusõigusnorme ning säte ei sisalda ka ühtegi kriteeriumi, mis võimaldaksid nende hulgast kindlaks teha menetlustähtajad, siis tuleb tähtaja kvalifitseerimine menetlus- või materiaalõiguslikuks tähtajaks *lex causae* puhul kindlasti läbi viia.

48 Siiski, nagu komisjon sisuliselt märkis, kuigi määruse nr 1346/2000 artiklit 13 tuleb tõlgendada nii, et tähtajad, mis *lex causae* kohaselt kvalifitseeritakse menetlustähtaegadeks, on selle artikli kohaldamisalast välja jäetud, toob niisugune tõlgendus kaasa meelevaldse diskrimineerimise liikmesriikide valitud teoreetiliste mudelite vahel. Lisaks ja sõltumata küsimusest, kas see on *lex fori concursus*'e või *lex causae* ülesanne määrata, kas tähtaeg on menetlus- või materiaalõiguslik, takistab niisugune tõlgendus selgelt määruse nr 1346/2000 artikli 13 ühetaolist kohaldamist.

49 Neil asjaoludel tuleb teisele küsimusele vastata, et määruse nr 1346/2000 artiklit 13 tuleb tõlgendada nii, et selle alusel esitatav vastuväide hõlmab ka aegumistähtaegu, kehtetuks tunnistamise nõude esitamise tähtaegu ja õigust lõpetavaid tähtaegu, mille näeb ette *lex causae*.

Kolmas küsimus

50 Oma kolmanda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas vorminõuded, mida tuleb järgida kehtetuks tunnistamise nõude esitamisel, tuleb kindlaks määrata *lex causae* järgi või tuleb nende puhul aluseks võtta *lex fori concursus*.

51 Selles osas tuleb kõigepealt meelde tuletada, et määruse nr 1346/2000 artikli 13 sõnastuses puuduvad viited, mis võimaldaksid selle sätte kohaldamisalast vorminõuded välja jätta.

52 Lisaks, nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 85, võivad vorminõuded olla materiaal- või menetlusõiguslikud. Seega, täpsemalt mis puudutab Austria õigust, siis võib IO § 43 lõikes 2 toodud kohustuse esitada tagasivõitmise hagi ühe aasta pikkuse tähtaja jooksul alates maksejõuetusmenetluse algatamisest lugeda mitte üksnes tingimuseks, mis lihtsustab sellest tähtajast kinnipidamise tõendamist, vaid ka materiaalõiguslikuks tingimuseks, millest on seatud sõltuvusse vastava hagi esitamine.

53 Käesoleva kohtuotsuse punktides 45–48 toodud kaalutlustest – mis on kolmanda küsimuse analüüsimisel üle võetavad – aga selgub, et määruse nr 1346/2000 artiklis 13 ei eristata materiaal- ja menetlusõigusnorme.

54 Lisaks võivad vorminõuded, mida tuleb järgida toimingu kehtetuks tunnistamise nõude esitamisel, samuti olla seotud avaliku huvi kaitsega, nagu huvi tagada vastavate hagiavalduste piisav avalikkus, et kaitsta õiguspärast ootust mitte üksnes nende isikute puhul, kelle vastu nõue esitatakse, vaid ka kolmandate isikute puhul, kes omandasid nõude esemeks oleva vara. Nagu ilmneb määruse nr 1346/2000 põhjendusest 24, on *lex fori concursus*'e kohaldamise erandid, sealhulgas määruse artiklis 13 sätestatud erand, kantud eesmärgist kaitsta õiguspärast ootust ja tehingute kindlust teistes liikmesriikides peale selle, kus maksejõuetusmenetlus on algatatud.

55 Kuna Rooma I määruse sätted, nagu ilmneb käesoleva kohtuotsuse punktist 46, ei kuulu põhikohtuasjas kohaldamisele, tuleb konkreetse tingimuse kvalifitseerimisel menetlusõigusnormiks, nagu ka selle tingimusega taotletavate eesmärkide tuvastamisel seega aluseks võtta *lex causae*. Kui aga määruse

nr 1346/2000 artiklit 13 tõlgendada nii, et *lex causae* kohaselt vorminõueteks kvalifitseeritud tingimused tuleb selle artikli kohaldamisalast välja jätta, põhjustab ka niisugune tõlgendus meelevaldse diskrimineerimise liikmesriikide valitud teoreetiliste mudelite vahel ja takistab selle artikli ühetaolist kohaldamist.

56 Eespool toodut arvestades tuleb seega kolmandale küsimusele vastata, et vorminõuded, mida tuleb järgida kehtetuks tunnistamise nõude esitamisel, tuleb määruse nr 1346/2000 artikli 13 kohaldamisel kindlaks määrata *lex causae* järgi.

Kohtukulud

57 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

1. **Nõukogu 29. mai 2000. aasta määruse (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta artiklit 13 tuleb tõlgendada nii, et see säte on kohaldatav juhul, kui enne maksejõuetusmenetluse algatamist arestitud rahasumma maksti välja alles pärast maksejõuetusmenetluse algatamist ja pankrotihaldur on selle toimingu vaidlustanud.**

2. **Määruse nr 1346/2000 artiklit 13 tuleb tõlgendada nii, et selle alusel esitatav vastuväide hõlmab ka aegumistähtaegu, kehtetuks tunnistamise nõude esitamise tähtaegu ja õigust lõpetavaid tähtaegu, mille näeb ette õigus, mida pankrotihalduri vaidlustatud toimingu suhtes kohaldatakse.**

3. **Vorminõuded, mida tuleb järgida kehtetuks tunnistamise nõude esitamisel, tuleb määruse nr 1346/2000 artikli 13 kohaldamisel kindlaks määrata õiguse alusel, mida pankrotihalduri vaidlustatud toimingu suhtes kohaldatakse.**

Allkirjad